

Uitkering bij leven

Kenmerkend van de kapitaalverzekering is dat de verzekering uitkeert wanneer de verzekerde in leven is. Bij overlijden vóór de einddatum volgt in principe geen uitkering. Tegen extra premie kan er echter wel een uitkering bij overlijden worden verzekerd. Deze uitkering kan bestaan uit een restitutie van de premie of een vooraf overeengekomen bedrag.

Gemengde verzekering

Een kapitaaluitkering kan ook zowel een uitkering bij leven als een even hoge uitkering bij overlijden bevatten. Deze vorm van kapitaalverzekering wordt een gemengde verzekering genoemd.

Sparen of beleggen

Bij een kapitaalverzekering kan de verzekerde kiezen uit een spaar- of beleggingsverzekering. Bij een spaarverzekering is een minimale uitkering gegarandeerd (als gevolg van winstbijschrijving kan de uitkering hoger uitvallen). Bij een beleggingsverzekering wordt de premie belegd in één of meer beleggingsfondsen, waardoor de hoogte van de uitkering onzeker is.

Spaarverzekering

Bij een spaarverzekering vergoedt de verzekeraar een vaste rente over de ingelegde premies. Op enkele uitzonderingen na is deze rente op dit moment 3%. De rente staat voor de hele looptijd van de verzekering vast. Naast de rente vergoedt de verzekeraar ook zogenoemde winst. De winst is niet vergelijkbaar met de bedrijfseconomische winst. De winst in de zin van een levensverzekering is, kort samengevat, afhankelijk van het volgende.

Bij de vaststelling van de premie van een levensverzekering gaat de verzekeraar uit van drie grondslagen:

1. interest;
2. sterfte;
3. kosten.

De verzekeraar berekent aan de hand van deze grondslagen de premie. In de premie is geen onderdeel 'winst' opgenomen. De verzekeraar reserveert dus geen deel van de premie voor zichzelf. De verzekeraar behaalt zijn winst uit het gunstiger berekenen van de grondslagen. Als voorbeeld interest: De verzekeraar weet dat hij 4% rente kan ontvangen. Bij de berekening van de premie gaat de verzekeraar echter uit van 3%. 1 procentpunt is dan de winst voor de verzekeraar. Ook bij de grondslagen sterfte en kosten wordt deze methodiek toegepast.

De verzekerde deelt mee in deze winst van de verzekeraar, waardoor het rendement op bijvoorbeeld 4 of 5% kan uitkomen.

Beleggingsverzekering

Bij een beleggingsverzekering worden de ingelegde premies belegd in beleggingsfondsen. De beleggingsfondsen waarin wordt belegd zijn naar keuze van de verzekeringnemer. Bij bepaalde beleggingsfondsen met een laag risico geeft de verzekeraar vaak een garantierendement van bijvoorbeeld 2,5%. Het spreekt voor zich dat beleggen bepaalde risico's met zich meebrengt.

Fiscale aspecten (Nederland)

In Nederland is het opgebouwde kapitaal van een kapitaalverzekering belast in box 3. De betaalde premies zijn niet aftrekbaar en de uitkering is niet belast. Als de kapitaalverzekering is gekoppeld aan de eigen woning dan gelden andere regels.

Vóór 1 januari 2001 was in principe de in de uitkering begrepen rente belast, maar onder bepaalde voorwaarden niet.

Kapitaalverzekering Eigen Woning

Een kapitaalverzekering eigen woning (KEW) is een kapitaalverzekering die wordt aangewend voor de aflossing van de eigenwoningschuld. Wanneer aan de voorwaarden wordt voldaan, is tussentijds het opgebouwde kapitaal onbelast, terwijl de uitkering ook onbelast is. De voorwaarden zijn:

- In de polis dient een clause te zijn opgenomen met de tekst:

De begunstigde zal de kapitaalsuitkering aanwenden ter aflossing van de eigenwoningschuld in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001 van de verzekeringnemer, van diens echtgenoot of van degene met wie de verzekeringnemer duurzaam een gemeenschappelijke huishouding voert.

- In de overeenkomst moet ook zijn bepaald dat er ten minste vijftien jaar, of tot eerder overlijden, premies moeten worden voldaan. De premies moeten worden voldaan binnen een bandbreedte van 1:10 (bandbreedte-eis), wat inhoudt dat op jaarbasis gerekend de hoogste premie niet meer mag bedragen dan tien keer de laagste premie.

- De looptijd van de verzekering is maximaal 30 jaar.
- Het moet gaan om een eenmalige uitkering.
- De kapitaalverzekering moet zijn afgesloten bij een professionele verzekeraar.

Zolang aan de voorwaarden wordt voldaan blijft er sprake van een kapitaalverzekering eigen woning en valt de verzekering in box 1. Zodra niet meer aan de voorwaarden wordt voldaan, verhuist de verzekering naar box 3.

De uitkering is niet belast zolang de uitkering beneden de vrijstelling blijft. De vrijstelling wordt jaarlijks geïndexeerd; het jaar van aangaan van de overeenkomst is dus voor de vrijstelling niet relevant. In 2009 bedroeg de vrijstelling per persoon:

- € 33.500 indien ten minste vijftien jaar premie is betaald;
- € 147.500 indien ten minste twintig jaar premie is betaald.

Wanneer de uitkering de vrijstelling overschrijdt dan wordt progressief belasting geheven over het rentecomponent. Hierbij wordt de volgende formule gebruikt: $\{\text{uitkering} - \text{vrijstelling}\} / \text{uitkering} \times (\text{uitkering} - \text{betaalde premies}) = \text{belaste uitkering}$.

Oude regime

Het oude regime was van toepassing tot de invoering van de Brede Herwaardering op 1 januari 1992. Onder bepaalde voorwaarden kunnen de regels uit het oude regime nog van toepassing zijn voor verzekeringen, afgesloten voor 1992 (zie verderop bij overgangsrecht). Bij het oude regime gold de hoofdregel dat de rente die in de uitkering aanwezig is, is belast (rente = uitkering minus betaalde premies). De rente was echter onbelast wanneer aan de volgende voorwaarden werd voldaan:

- Er is gedurende ten minste twaalf jaar premie betaald, en tijdens de duur van de verzekering heeft de hoogste premie niet meer bedragen dan:
 - o vijf keer de laagste premie bij een duur van de verzekering van niet meer dan vijftien jaar;
 - o tien keer de laagste premie bij een duur van de verzekering van niet meer dan twintig jaar;
 - o vijftien keer de laagste premie bij een duur van de verzekering van niet meer dan dertig jaar;
 - o twintig keer de laagste premie bij een duur van de verzekering van meer dan dertig jaar.

Het was niet van belang of het om een uitkering bij leven of bij overlijden gaat. Wel gelden er aanvullende voorwaarden bij overlijden vanaf 72-jarige leeftijd om de uitkering onbelast te ontvangen.

Brede herwaardering

De Wet brede herwaardering werd ingevoerd op 1 januari 1992. Voor kapitaalverzekeringen wijzigde de vrijstelling. Uitkeringen bij leven en overlijden werden niet langer gelijkwaardig gezien. De rente in de uitkering bij leven was vrijgesteld indien:

- De uitkering niet meer bedraagt dan € 28.134,-- en er gedurende ten minste vijftien jaren aaneengesloten premie is betaald;
- De uitkering niet meer bedraagt dan € 95.294,-- en er gedurende ten minste twintig jaren aaneengesloten premie is betaald;
- De hoogste premie niet meer heeft bedragen dan tien keer de laagste premie.

De genoemde bedragen konden cumuleren, de in totaal (voor het hele leven van de belastingplichtige) vrijgestelde uitkering was dus € 123.428.

Overgangsrecht

Voor kapitaalverzekeringen die zijn afgesloten vóór 14 september 1999 geldt een speciale regeling. De verzekeringnemer mag de verzekering naar keuze omzetten in een kapitaalverzekering eigen woning (de verzekering verhuist dan naar box 1) of voortzetten in box 3. Bij voortzetting in box 3 wordt over het gespaarde gedeelte in beginsel vermogensrendementsheffing geheven. Er gelden echter vrijstellingen:

Voor een vóór 1992 afgesloten kapitaalverzekering die aan de voorwaarden van het oude regime voldoet hoeft de opgebouwde waarde niet in box 3 aangegeven te worden, en is bij uitkering ook het rentebestanddeel niet belast in box 1.

Voor overige kapitaalverzekeringen geldt een speciale vrijstelling van € 123.428 indien ten minste 20 jaar premie is betaald en indien de hoogste premie niet meer dan tien keer de laagste premie heeft bedragen. Het verzekerd kapitaal en de premie mogen na 14 september 1999 niet zijn verhoogd en de looptijd mag niet zijn verlengd. Deze vrijstelling geldt tot en met 2029.